
als: GvP), 23 sept. 1850, in: *Brieven van J.A. Wormser* medegedeeld door Mr. Groen van Prinsterer (verder als: Wormser, *Brieven*) 1 (1842-1852), Amsterdam 1874, m.n. 137. J. Vree, 'Het Réveil als partij in de Nederlandse samenleving. Opkomst, groei, doorwerking en geschiedschrijving (1833-1891)', in: Van Lieburg, *Opwekking*, 63-110, m.n. 94.

⁹ De nationale 'zamenkomst ter beraadslaging' werd in verenigingsverband voortgezet door de Confessioneele Vereniging van 1864/65.

¹⁰ VCS 1849, 62-64. Capadose, die een adreslijst had weten te bemachtigen, liet 13 juli 1848 aan Groen weten dat hij daartoe 1240 adressen had geschreven; GvP, *Briefwisseling* II, 901 (zie voor het geheel: G. Groen van Prinsterer, *Briefwisseling*, bew. door C. Gerretson, H.J. Smit, A. Goslinga, J.L. van Essen, 6 dln., 's-Gravenhage 1925-1992). Zie ook: *Brieven van Mr. Isaac da Costa* medegedeeld door Mr. Groen van Prinsterer (verder als: DC, *Brieven*), 1 (1830-1849), Amsterdam 1872, 326.

¹¹ Zie voor 'Odéon': R. Aerts, P. de Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam* III, Amsterdam 2006, 175v. (aldaar afbeelding).

¹² GvP, *Briefwisseling* II, 902; Da Costa, *Brieven* I, 341.

¹³ Zie voor J. van Gijtenbeek; VCS 1849, 493v., 755;

binnengekomen, dat gekozen werd voor een ruimte die wel meer voor grote vergaderingen werd gebruikt: de in 1838 geopende concertzaal Odéon, gelegen aan het Singel, dichtbij het Koningsplein [thans 460].¹¹ Vergeleken bij de bijeenkomsten van de Christelijke Vrienden, die sinds augustus 1845, eveneens aan het Singel, bij koopman J.L. Gregory Pierson thuis werden gehouden, was deze bijeenkomst veel massaler.

De presentielijst mag dan een unieke indicator zijn, ze kent wel een aantal beperkingen. Zo komen de namen van de niet-herformde bezoekers van de Vriendenbijeenkomsten er niet op voor, omdat ditmaal uitsluitend hervormde manslidmaten werden genodigd. Afgescheidenen die belangstelling toonden werden afgewimpeld.¹² De volgende beperking vloeit voort uit het feit dat de woonplaatsen van hen die tekenden niet vermeld worden. Waar bovendien in bepaalde gevallen tevens voorletters ontbreken, zoals bij 'Herwerden' of 'Vos', kan de identiteit van de betreffende bezoeker onmogelijk worden vastgesteld. Ook als bekend is dat de betreffende persoon predikant was, zoals in het geval van 'Broedelet', blijft het onzeker of hier de predikantszoon D. Broedelet Dzn. van Monnickendam wordt bedoeld, dan wel de vijftien jaar jongere J. Broedelet van Gouda, zoon van een muzikale Utrechtse schoolmeester annex organist van de Jacobikerkerk. Het enige dat hier vast staat is het feit dat beide Broedelets alumni van Utrecht waren. De presentielijst wordt daarnaast ontsierd door een fors aantal schrijf-/drukfouten. De wens om het *Verslag* zo spoedig mogelijk uit te geven liet kennelijk geen ruimte voor een grondige correctie. In een aantal gevallen is wel duidelijk wie bedoeld worden. Zo staat 'Geitenbeek. (J. van)' hoogstwaarschijnlijk voor onderwijzer J. van Gijtenbeek, die op kosten van de Christelijke Vrienden in 1848 in de nog nauwelijks ontsloten Anna Paulownapolder werkte. Zeker is dat 'Voorhoeven. (J.)' voor J. Voorhoeve H.Czn. staat, een Rotterdamse effectenmakelaar die als penningmeester van het Nederlandsch Zendeling Genootschap in brede kring bekendheid verwierf.¹³ In andere gevallen rest slechts een conjectuur. De naam 'Hoogerbrugge', al dan niet gecombineerd met 'M.A.', levert bij zoeken via *Wie Was Wie* en 'Google' geen treffer op, maar wie in de correspondentenlijst van A. Kuyper op 'M.A. Hoogerbrugge' stuit, moet haast wel deze lezing volgen. Bedoelde Hoogerbrugge (1826-1892), die aanvankelijk in zijn geboorteplaats Overschie als vervener werkzaam was, was kerkelijk actief. Zijn naam staat als eerste onder een adres uit Overschie aan de synode van 1858 waarin gepleit wordt voor de invoering van het kerkelijk kiesrecht voor manslidmaten, een punt dat ook in Odeon werd besproken. Hoogerbrugge wilde echter meer. Van-